

Viatjar : lo Marròc

Que hè un vintenat d'annadas qu'anèm tau Marròc en familha. Que podom comunicar en francés e en lo parçan on èram, Berbèrs que ns'expliquèn que parlavan adarron la loa lenga mairau : lo tamazight. D'aqueth temps, la lenga n'avè pas nada plaça a l'escòla, en los mèdias e en la vita publica. Totun, la lenga qu'èra plan viva, com a noste dinc au començar deu sègle 20.

Perqué aquera vitalitat ? Pr'amor las estructuras sociaus e familhaus que s'èran mantiengudas. Las familhas que vivèn dab ua tropa de generacions devath deu medish teit e atau, los vielhs que podèn passar la lenga e las tradicions a la joenessa.

Au dia de uei, las causas qu'an cambiat. Aqueste mes de julhet, lo tamazight qu'ei estat arreconeishut lenga oficiau e qu'a podut har atau la soa entrada a l'escòla, en los mèdias e en l'administracion..

Mes avisam-nse*. Aquera arreconeishença oficiau n'ei pas arribada, atau, per l'operacion de l'Esperit Sant. Annadas adarron los Berbèrs qu'an hèit cap. Qu'an passat la lenga, que's son organizats, qu'an manifestat, pleitejat e combatut shens floishejar**. E atau, a trucas de har còrda*** que s'i son escaduts. Haut o baish que s'ei passat tanben atau en Argeria. Qu'ei donc entà nosauts ua bèra leçon de ponhastrèr**** dab au cap l'arreconeishença esperada.

* « méfions-nous » ** « faiblir » *** « à force de faire corps » **** « opiniâtreté »

Medecina populara : lo traucacamin

- *Alavetz mair, quin te va ?*
- *O tè... que va com pòt !*
- *E qu'ei çò qui as de copat ?*
- *Qu'ei lo vente ! Qu'èi mau de vente !*
- *Diga'm. La toa marrèna qu'avè probable tisanas tau mau de vente... mes, tisanas de qué ?*
- *Oc... e deu casau !*
- *Quiòc mes tisanas de qué ?*
- *De traucacamin tè, que'm rapèla adara! Saps, tisanas, que'n hasèn hèra quauque còp...*
- *E qu'avèn donc com èrbas entà's suenhar ?*
- *Saps, qu'ei tot èrbas si hèn plan atencion** !*

* « chiendent » ** « si l'on fait bien attention, si l'on veut bien faire attention »

La mia mair n'èra pas briga tisanejaira... que disè que la hasè llevar la nueit. En aqueste dialògue que's ved, n'a pas tròp enveja de parlar d'aquera medecina tradicionau. E totun, que trobam sobras* d'un saber har qui avè après dab la soa mairana, Maria de Lalana :

- *l'èrba qu'ei lo mot popular entà díiser planta medicinau.*
- *qu'ei au casau qui los nostes vielhs e tienèn quauquas èrbas basicas : branon, peirassilh, camomilha, eishent**, mauva, romanin...Que podèn estar esbarriscladas o amassas en un quarrat. Ne'u hasèn pas hèra d'aunors au traucacamin : qu'èra ua èrba de las maishantas qui calè desarrigar si non volèn pas que n'i avosse pertot capvath deu casau. Totun, que'n hasèn tisanas. En internetejar qu'aprenem que lo trauca camin (huelhas e arradics) ei sustot diuretic e epatic. Mes qu'ei tanben bon entà la deberzuda***, donc tà suenhar lo mau de vente... E que s'escad qu'au Marròc que's suenhan dab aquera èrba pr'amor qu'a hèra de vertuts !*
- *abans l'arribada de la medecina convencionau los nostes ajòus que coneishèn las èrbas e que's suenhavan atau, com podèn, dab tisanas. La mair qu'ac ditz : *tisanas, que'n hasèn hèra quauque còp*. Mes aqueth saber popular qui's passava en las familhas que s'ei sovent perdut a la generacion de la mair vaduda au començar deu sègle 20. Lo monde qu'an estimat mei**** anar tà la farmacia e engolir cachets... shens pensar aus efeits segondaris.*
- *enfin, totas las èrbas qu'an vertuts... a condicion de las conéisher !*

* « traces » ** « absinthe » *** « digestion » **** « préféré »